

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Zeničko-dobojski kanton
OPĆINA VAREŠ
OPĆINSKI NAČELNIK

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA/PRORAČUNA ZA PERIOD 2025. - 2027. FISKALNA GODINA

Vareš, Bosna i Hercegovina
juli/srpanj 2024. godine

adresa: Zvijezda 34, 71330 Vareš
identifikacijski broj: 4218285300002
depozitni račun: 3380002210017420

tel.: 00387 32 848 100; **fax:** 848 150
web: www.vares.info
e-mail: varesh@bih.net.ba

Na osnovu članova 15., 16., 17. i 18. Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22) Općinski načelnik općine Vareš, donosi:

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE VAREŠ ZA PERIOD 2025. – 2027. GODINE

I.UVOD

U skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), pripremljen je Dokument okvirnog budžeta (DOB) koji je dio pristupa Srednjoročnog okvira rashoda za 2025.-2027. godine. Ovaj dokument je izlazni rezultat srednjoročnog procesa planiranja i izrade budžeta po metodologiji „10 koraka“, koja je zasnovana na najboljim međunarodnim iskustvima.

Izrada Dokumenta okvirnog budžeta za trogodišnji period postala je uobičajena praksa na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. S obzirom da se temelji na prioritetima i politikama Vlade, Dokument okvirnog budžeta je koristan instrument u stvaranju kvalitetnijeg strateškog osnova za raspodjelu budžetskih sredstava.

Dokument okvirnog budžeta za period 2025.-2027. godine izlaže fiskalnu strategiju i budžetske planove za slijedeće tri godine i ima za cilj da razvije bolju stratešku osnovu za pripremu budžeta. DOB predstavlja preliminarni okvirni Nacrta budžeta za 2025. godinu, te daje okvirna predviđanja za 2026.-2027. godinu. Osnova za izradu budžeta zasniva se na procjeni privrednog razvoja, razvoja socijalnog sektora, makroekonomskih pokazatelja, te prognozi prihoda i rashoda za godine koje su obuhvaćene Dokumentom okvirnog budžeta.

Ciljevi Dokumenta okvirnog budžeta su:

- a) racionalnija javna potrošnja;
- b) uspješnije određivanje prioriteta pri alokaciji javnih resursa, i
- c) efikasnije korištenje raspoloživih resursa.

Služba za privredu, finansije i trezor je u narednim tabelama koristila projekcije Ministarstvo finansija Zeničko-dobojskog kantona, projekcije prihoda dostavljene od nadležnih institucija, tj. Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine, Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine, te Federalnog ministarstva finansija, a shodno tome sačinjene su i projekcije okvirnih rashoda Budžeta Općine Vareš, koje će prilikom svake izrade Budžeta za odgovarajuću godinu biti podložne revidiranju i potrebnim korekcijama.

Pri izradi ovog dokumenta korišteni su podaci iz sljedećih publikacija:

- Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine, „Informacija o kretanju makroekonomskih pokazatelja za januar – decembar 2023. godine;
- Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine, Informacija o kretanju makroekonomskih pokazatelja za decembar 2023.godine;
- Federalno ministarstvo finansija, Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije Bosne i Hercegovine za period 2025.-2027. godine, Sarajevo, maj 2024. godine;
- Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Smjernice ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2025.-2027. godine, Zenica, maj 2024. godine;
- Federalno ministarstvo finansija, Revidirane projekcije javnih prihoda za 2024. godinu i projekcija za period 2025.-2027. godina broj: 05-12-5-3861/24-1 od 13.05.2024. godine;
- Federalni zavod za statistiku, Federacija Bosne i Hercegovine u brojkama 2023, juli 2023. godine;

- Federalni zavod za programiranje razvoja, Makroekonomski pokazatelji po kantonima Federacija Bosne i Hercegovine 2022, juni 2023. godine;
- Federalni zavod za programiranje razvoja Socioekonomski pokazatelji pokazatelji po kantonima Federacija Bosne i Hercegovine 2022, juni 2023. godine
- Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Program ekonomskih reformi za 2024-2026.godinu (ERP BiH 2024-2026), januar 2024. godine.

II. SREDNJOROČNE MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

Globalna ekonomska aktivnost u 2023. godini rasla je umjerenim tempom, potaknuta snažnom ličnom potrošnjom i otpornim tržištima rada. Očekuje se neznatno smanjenje globalnog ekonomskog rasta u tekućoj godini na 3,4% u odnosu na procijenjeni rast od 3,5% iz prethodne godine. U srednjoročnom periodu projicirano je usporavanje globalnog rasta na 3,2% (u 2025. i 2026. godini). Unatoč povećanom geopolitičkom riziku vezanom za razbuktavanje sukoba na Bliskom istoku i napade pobunjenih Huta na brodove u Crvenom moru, cijene nafte na globalnom tržištu relativno su stabilne. Očekuje se da će globalno tržište nafte ostati uravnoteženo uglavnom kao rezultat slabe potražnje za naftom u razvijenim ekonomijama, te velike ponude iz Sjedinjenih Američkih Država kao i globalnog viška ponude ovog energenta. Budući da kretanje cijena nafte i drugih energenata znatno utječe na privredne izgleda, a posebno na inflaciju, sasvim je realno očekivati daljnje usporavanje inflacije na globalnom nivou. U eurozoni u prethodnoj godini privreda je uglavnom stagnirala sa procijenjenim rastom od 0,5%. Očekuje se da će godišnji prosječni rast realnog BDP-a u ovom području iznositi 0,6 % u 2024. godini, te da će se potom povećati i iznositi 1,5 % u 2025. i 1,6 % u 2026. godini.

Prema prvim procjenama Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina je u 2023. godini ostvarila realni BDP prema rashodnom pristupu u visini od 38,3 mlrd. KM, a što predstavlja godišnji rast od 1,6%. Analiza rashodnih kategorija BDP-a Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, ukazuje da je uporište ekonomskog rasta Bosne i Hercegovine predstavljala državna potrošnja od 1,7% i bruto investicije od 1,2%. Ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene bilježi pad (ukupan izvoz pao je za 3,2%, a uvoz za 2,4%). Ovakav vanjskotrgovinski bilans rezultat je nepovoljnih geopolitičkih zbivanja, loše pozicije naših najznačajnijih trgovinskih partnera, te posljedično tome i smanjenja inostrane potražnje. Osim što ne doprinosi rastu, učinci na budžet nisu pozitivni jer padom uvoza smanjuju se carinski i poreski prihodi, te su i efekti na budžet loši.

U skladu sa globalnim trendovima kretanja inflacije, inflacija u Bosni i Hercegovini je znatno usporila u godini u odnosu na prethodnu. U januaru mjesecu 2023. godine ukupan indeks potrošačkih cijena iznosio je 14,1% u odnosu na prethodnu godinu, a u posljednjem mjesecu iste godine 2,2%. Prosječna godišnja inflacija u 2023. godini iznosila je 6,3%, a najviši prosječni godišnji indeksi potrošačkih cijena zabilježeni su u sljedećim odjeljcima:

- hrana i bezalkoholna pića 10,9%;
- namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće 9,4%;
- restorani i hoteli 8,1%;
- stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti 7,8%.

Pad je zabilježen u sljedećim odjeljcima: odjeća i obuća 6% i prijevoz 3,5%. U 2024. godini, nastavljen je trend usporavanja inflacije potrošačkih cijena.

Prema posljednjim raspoloživim podacima, procijenjena vrijednost BDP- a Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 23,4 mlrd. KM, a što predstavlja realni rast od 1,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prema područjima djelatnosti KD BiH 2010, najznačajniji realni rast bruto dodane vrijednosti na godišnjem nivou primjetan je u područjima djelatnosti: informacije i komunikacije 8,6% i području finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja od 7,8%. Najveći pad

na godišnjem nivou zabilježen je u području djelatnosti prerađivačke industrije od 3,3%, te područjima djelatnosti: vađenje ruda i kamena; proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, i području snabdijevanja vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša od 2,9%.

Globalna ekonomska aktivnost u 2023. godini pokazala se otpornijom no što se prvobitno očekivalo, posebno u prvom dijelu godine. Međutim, usljed složene geopolitičke situacije i novih ekonomskih izazova, znakovi usporavanja globalne ekonomske aktivnosti postali su izraženiji u drugom dijelu godine. Također, slabljenje inflatornih pritisaka brže od očekivanog obilježilo je globalnu ekonomiju u 2023. godini. Globalni rast u 2023. godini procijenjen je na 3,1%, sa projekcijama 3,1% i 3,2% u i 2025. godini.

Prosječna godišnja inflacija u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini iznosila je 5,1%. Rast općeg nivoa cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine usporen je dijelom kao posljedica znatnog pada cijena prijevoza od 5,1% na godišnjem nivou, a na što su uticale cijene sirove nafte na svjetskom tržištu. Izuzev kratkoročnih šokova izazvanih novonastalim sukobima na Bliskom istoku, cijene nafte tipa Brent ostale su uglavnom stabilne. Prema projekcijama ECB, inflacija bi u narednom srednjoročnom periodu u eurozoni i Evropskoj uniji trebala značajno usporiti i to najviše zbog energetske komponente. Niže cijene energenata utjecale bi na smanjenje proizvodnih troškova, te bi u konačnici dovele i do stabilizacije potrošačkih cijena. U skladu sa evropskim trendovima kretanja potrošačkih cijena, kao i trendovima u susjedstvu, u Bosne i Hercegovine i Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2023.-2027. godine očekivano je daljnje usporavanje inflacije potrošačkih cijena.

Uspostavljanje ponovne ravnoteže na tržištu roba i usluga nakon pandemije, u uslovima kompleksne geopolitičke situacije u Europi, odrazilo se na slabu dinamiku vanjskotrgovinske razmjene. Naime, usporavanje ekonomske aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, uticalo je na slabljenje izvozne potražnje za bosanskohercegovačkim proizvodima na međunarodnom tržištu. Pored toga, i sporiji ekonomski rast u zemlji, te samim tim i niži nivo domaće potražnje uticao je na pad uvoza u odnosu na prethodnu godinu. U Federaciji Bosne i Hercegovine izvoz je pao za 7,8% u periodu I-XII 2023. godine u odnosu na isti period prethodne godine, a uvoz za 3,2%. Daljnje kretanje privredne aktivnosti u zemlji kao i u okruženju, te usaglašavanje zakonske regulative u oblasti zelene energije u Bosne i Hercegovine sa važećim propisima zemalja Evropske unije, predstavljat će glavnu odrednicu kretanja vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini i u Federaciji Bosne i Hercegovine u narednom srednjoročnom periodu. Uz povećanje izvozne tražnje, te proširenje proizvodne baze i podizanja konkurentnosti bosanskohercegovačkih proizvoda, moguće je očekivati povećanje izvoza u srednjoročnom periodu. Sa druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji te time i domaće tražnje, trebalo bi uticati na rast uvoza u Bosnu i Hercegovinu i Federaciju Bosne i Hercegovine. Vrlo bitno je naglasiti i izazove koji se odnose na vanjskotrgovinsku razmjenu u narednom periodu, a uključuju uvođenje CBAM - a (engl. Carbon Border Adjustment Mechanism), uvozne takse na pojedine proizvode iz zemalja koje nemaju odgovarajuće klimatske politike.

Stoga, ukoliko se preduzmu odgovarajuće aktivnosti s ciljem postizanja niskougličnog emisijskog razvoja i dekarbonizacije, očekivano je jačanje konkurentne pozicije bosanskohercegovačkih proizvoda na tržištu Evropske unije u srednjoročnom periodu. U protivnom, sasvim je izgledno da će zbog utjecaja primjene CBAM-a, proizvodi (u čijoj proizvodnji se ne koriste obnovljivi izvori energije) iz Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine biti cjenovno nekonkurentni na tržištu Evropske unije.

Imajući u vidu navedeno, u Federaciji Bosne i Hercegovine u tekućoj 2024. godini očekuje se skroman rast realne ekonomske aktivnosti od 2,2%, a za period 2025.-2027. godine prosječna stopa realnog rasta procjenjuje se na 3%.

II.1. Projekcije bruto društvenog proizvoda

Usljed energetske cjenovnog šoka iz prethodne godine, naš najznačajniji vanjskotrgovinski partner (Njemačka), pretrpjela je značajan pad industrijske proizvodnje i zabilježila pad ukupne ekonomske aktivnosti u 2023. godini od 0,3%. Restriktivna monetarna politika Evropske središnje banke (ESB) kao i slaba globalna tražnja neki su od faktora usporavanja rasta ekonomija u eurozoni i Evropskoj uniji. Cijene energenata na međunarodnom tržištu u 2023. godini bile su uglavnom stabilne, izuzimajući kratkoročne varijacije zbog novonastalog sukoba na Bliskom istoku. Kao posljedica popuštanja efekata energetske šokova i uskih grla u snabdijevanju očekuje se daljnje usporavanje globalne inflacije. Prema izvještaju Svjetske banke, procijenjena vrijednost realnog rasta BDP-a u Bosni i Hercegovini u 2023. godini iznosi 1,9%, dok su projekcije za tekuću i narednu godinu znatno optimističnije.

Tabela 1. Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2024.-2027. godine

Indikator	2024.	2025.	2026.	2027.
Realni rast BDP-a%	2,2	2,8	3	3,1
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	2,2	2	1,9	1,8
Realni rast uvoza u %	3,9	4,6	6,7	5,3
Realni rast izvoza u %	5,2	7,1	8,9	7,5

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje(DEP), mart 2024. godine

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period sačinjene su na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću ministara BiH iz marta 2024. godine i projekcija relevantnih međunarodnih institucija (MMF-a i Svjetske banke iz aprila, Europske komisije iz februara 2024. godine).

Tabela 2. BDP u BIH od 2022. – 2027.

Indikator	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Nominalni BDP u mil. KM	29.462	31.809	33.356	35.079	36.908	38.817
Nominalni rast %	16,8	7,9	4,9	5,1	5,2	5,2
Realni BDP u mil. KM	26.275	30.003	32.497	34.334	36.124	38.057
Realni rast %	4,1	1,8	2,2	2,9	3	3,1

Snažni inflatorni pritisci koji su obilježili 2022. godinu, kao i loša ekonomska pozicija naših najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera uticali su na značajan pad inostrane potražnje, što je rezultiralo slabim trgovinskim prilikama i smanjenjem izvoza. U skladu sa kretanjem realne ekonomske aktivnosti u okruženju, u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini zabilježen je skroman rast realnog BDP-a od 1,8%. Ovakva kontrakcija ekonomske aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, posljedica je oštrog pada industrijske proizvodnje koji je iznosio 4,1% za period I-XII u odnosu na isti period prethodne godine, te negativnih stopa rasta izvoza i uvoza, kao i još uvijek prisutne inflacije. Analiza glavnih komponenti BDP-a u Federaciji Bosne i Hercegovine (prema proizvodnom pristupu), ukazuje da je rast realne ekonomske aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, iako skroman, posljedica rasta uslužnih djelatnosti, dok su proizvodne zabilježile pad ili niske stope rasta. Padom se posebno ističe oblast „prerađivačka industrija“, najvećim dijelom kao rezultat slabe inostrane potražnje najznačajnijih grana prerađivačke industrije. Daljnje kretanje BDP-a Federacije Bosne i Hercegovine najviše će ovisiti kretanju industrije i vanjske trgovine, a čije kretanje je opet uslovljeno domaćom i ino potražnjom, ekonomskom aktivnošću naših trgovinskih partnera, inflacijom i geopolitičkom situacijom.

III. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM PERIODU

III 1. Ekonomska politika

Nakon otvaranja pristupnih pregovora sa Evropskom unijom slijedi faza usvajanja pregovaračkog okvira koji zahtijeva nove iskorake te intenziviranje rada na daljnjoj realizaciji mjera koje vode ka konačnom ostvarivanju cilja. Slijedom toga, ekonomska i fiskalna politika Federacije Bosne i Hercegovine u narednom periodu definirane su u skladu sa zahtjevima kojim je proces pridruživanja uslovljen.

Kada spontani tok ekonomskih događaja ne ide prema željenom pravcu, od najvećeg značaja jeste dobro definirana ekonomska politika, jasno definirani ciljevi i mjere ekonomske politike kojima se određuje tačan način primjene instrumenata ekonomske politike. Najčešće korišteni instrument ekonomske politike u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine jeste fiskalna politika, a ona podrazumijeva upotrebu poreza i izdataka države.

Održivi razvoj u samom je središtu politika Evropske unije, a ciljevi održivog razvoja odnose se na globalne izazove sa kojima se suočava cijeli svijet, a oni se odnose na siromaštvo, nejednakost, klimatske promjene, degeneraciju okoliša, prosperitet, mir i pravdu. U skladu sa politikama Europske unije ekonomska politika Federacije Bosne i Hercegovine u srednjoročnom periodu biti će fokusirana na realizaciju ključnog prioriteta koji se odnosi na osiguranje snažne i pravedne ekonomije koja će omogućiti održivi rast, poboljšati životni standard građana i smanjiti nejednakost.

Jačanje privrede i konkurentnosti temelj je stabilnog i održivog rasta koji će osigurati podizanje životnog standarda i socijalnu jednakost svih građana Federacije Bosne i Hercegovine. Posebna pažnja posvetiti će se stvaranju povoljnog poslovnog okruženja, podsticanju investicija, podržavanju poduzetništva te stvaranju novih vrijednosti na poslovnom tržištu i tržištu rada. Poseban imperativ predstavlja zaštita radničkih prava i dostojanstva radnika kao pokretača ekonomskog razvoja.

III.2. Fiskalna politika

Ekonomska i fiskalna politika Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u srednjoročnom periodu povezane su sa strateškim pravcima usmjerenim ka postizanju fiskalne održivosti, a to podrazumijeva da država mora biti sposobna da dugoročno održi svoju potrošnju, poreze i druge politike bez ugrožavanja solventnosti ili neplaćanja svojih obaveza. Jedan od načina osnaživanja fiskalne održivosti je postizanje fiskalne konsolidacije tj. smanjenje budžetskog deficita te uravnoteženje budžeta usklađivanjem prihoda i rashoda.

Ekonomskom politikom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine definirani su ciljevi koje ista namjerava provesti u srednjoročnom periodu realizacijom fiskalnih programa koji obuhvataju:

- rasterećenje privrede smanjenjem fiskalnog opterećenja rada;
- diverzifikaciju i unaprjeđenje finansijskih sistema;
- unaprjeđenje transparentnosti u upravljanju javnim finansijama;
- povećanje učinka u trošenju javnih sredstava i obima i efikasnosti javnih investicija;
- povećanje efikasnosti u naplati javnih prihoda;
- unaprjeđenje fiskalne stabilnosti i izravnane u oblasti javnih investicija.

Ovi programi koncipirani su kako bi doprinijeli efikasnijem upravljanju javnim finansijama s ciljem ekonomskog razvoja i finansijske sigurnosti, kao i transparentnosti samog upravljanja javnim finansijama te unaprjeđenju planiranja, upravljanju i monitoringu javnih investicija, pravičnijoj i transparentnijoj raspodjeli javnih prihoda kao i usklađivanju zakona s direktivama EU, provođenju budžetskog nadzora zakonitosti, pravovremenom i namjenskom korištenju budžetskih sredstava, planiranju i praćenju izvršenja budžeta, efikasnijem upravljanju

dugom i servisiranju unutrašnjeg i vanjskog duga kao i provođenju transparentnog postupka javnih nabavki.

III.2.1. Politika rashoda

U primarnom fokusu djelovanja putem instrumenata fiskalne politike Vlade Federacije Bosne i Hercegovine biće održavanje dugoročne stabilnosti i likvidnosti Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, koji će u narednom periodu biti korišten između ostalog u funkciji razvoja domaće privrede, socijalnog i zdravstvenog sektora, te nastavak podrške poljoprivredi, nižim nivoima vlasti i jačanju standarda građana, sa posebnim fokusom na najranjivije kategorije stanovništva i mlade. Strateški ciljevi i opredjeljenja Vlade Federacije Federacije Bosne i Hercegovine u narednom periodu biće društveno-ekonomski razvoj koji podrazumijeva razvoj konkurentnosti domaće privrede i tržišta rada, te održivost javne i privatne potrošnje. Dalje, jačanje privrede i konkurentnosti je preduslov za bolji životni standard i prosperitet građana, dok model stabilnog rasta privrede i jačanja konkurentnosti treba da osigura socijalnu jednakost i solidarnost svih slojeva stanovništva. Efikasno upravljanje javnim finansijama u cilju ekonomskog razvoja i finansijske sigurnosti temeljni je strateški cilj definisan Programom rada Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za period 2023. - 2026. godina, koji prati i Strategija upravljanja javnim finansijama 2021. - 2025. godina.

Osnovni prioriteti Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u narednom srednjoročnom periodu biće usmjereni na:

- Kreiranje povoljnijeg poslovnog ambijenta te poticanje i rast privatnih i javnih investicija. Navedene prioritetne aktivnosti će biti podržane kroz izdvajanje većih iznosa sredstava iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za finansiranje infrastrukturnih projekata, kroz nastavak izgradnje autocesta i brzih cesta, kao i unaprijeđenje avio i željezničkog saobraćaja Federacije Bosne i Hercegovine;
- Nastavak osiguranja likvidnosti Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine kao i redovnosti u isplata penzija, boračkih i socijalnih naknada, te drugih;
- Aktivne politike i mjere koje imaju za cilj očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti, kao i otvaranje novih radnih mjesta, te smanjenje migracije radne snage;
- Postepeni prelazak na zelenu i kružnu ekonomiju, digitalnu transformaciju industrije i malih i srednjih preduzeća kroz uspostavu ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i ublažavanju klimatskih promjena;
- Porezne politike u srednjoročnom periodu trebale bi promovirati održiv i inkluzivan rast, kako na nivou Federacije tako i u svim kantonima i jedinicama lokalne uprave, s fokusom na: (1) zaštitu radnih mjesta, (2) povećanje produktivnosti poslovnih subjekata i (3) smanjenje ili ukidanje troškova, naknada i taksi koje opterećavaju privrednu aktivnost.
- U svrhu zaštite radnih mjesta potencirat će se reforma opterećenja rada kroz izmjene pravnog okvira poreza na dohodak i obaveznih doprinosa, te je u narednom periodu planirano iznalaženje novih prijedloga po ovom pitanju koje će uzeti u obzir preliminarne analize uticaja tih propisa na zaposlenike, poslodavce i budžete u Federaciji Bosne i Hercegovine
- U narednom periodu nastavit će se iznalaženje rješenja za (1) uspješne transformacije Porezne uprave s naglaskom na potrebu provedbe mjera administrativnog unaprjeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sistem i sve oblike razmjene informacija i (2) tehnološki naprednijim procesom fiskalizacije.
- Fiskalna politika prihodovne strane bit će usmjerena na jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, te se u narednom periodu nastavlja s aktivnostima unaprijeđenja koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti, i uspostave što kvalitetnijeg sistema izvještavanja. Nastavak aktivnosti na zaštiti prirodnih resursa donošenjem nove

unaprijedjene zakonske regulative, posebno u oblasti zaštite šumskog fonda i vodnih dobara;

- Unaprjeđenje sistema povezanosti obrazovanja i tržišta rada, također je jedna od važnih mjera i aktivnosti, kao i usmjeravanje resursa i energije ka unaprjeđenju sistema socijalne zaštite, te rad na harmonizaciji propisa iz oblasti prava socijalne zaštite i
- Nastavak reforme zdravstvenog sistema s ciljem jačanja upravljanja i finansijske održivosti zdravstvenih institucija.

III.2.2. Porezna politika i javni prihodi

Imajući u vidu da je domaća ekonomija pod direktnom izloženošću globalnih geopolitičkih rizika, uspješna fiskalna politika okosnica je nastavka ekonomskog rasta i u narednom srednjoročnom periodu.

Srednjoročno i dugoročno, Federacija Bosne i Hercegovine će biti suočena i sa savremenim izazovima poput demografskih promjena i ubrzane digitalizacije, koji snažno utječu na privredni razvoj i rast. Vodeći se time, porezna politika, kao jedna od najvažnijih instrumenata fiskalne politike, treba biti usmjerena na povećanje funkcionalnosti tržišta rada i konkurentnosti, istovremeno podižući efikasnost naplate javnih prihoda.

Uzimajući u obzir i specifičnost ustavnog uređenja, aktivnom saradnjom, svi nivoi vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine moraju biti usmjereni promociji održivog i inkluzivnog rasta, posebno se fokusirajući na nekoliko ključnih segmenata, datih u nastavku.

Preporuka je da fokus porezne politike i dalje bude na smanjenju poreznog opterećenja rada, kao i smanjenju drugih fiskalnih i parafiskalnih nameta koji opterećuju privredu. Zadatak reforme postojećih propisa o obaveznim doprinosima i propisa o porezu na dohodak je smanjenje zbirne stopa obaveznih doprinosa na nivo koji će rasteretiti oblast rada, a neće ugroziti fiskalnu održivost i stabilnost, uz istovremeno proširenje porezne osnovice za izvore ličnog dohotka koji do sada nisu bili oporezivi.

U narednom periodu potrebno je uspostaviti jedinstven sistem oporezivanja imovine na cijeloj teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, u cilju pojednostavljenja istog za obveznike, kao i olakšanja administriranja i kontrole od strane nadležnog poreznog organa. Stavljajući fokus na istaknute savremene izazove, neophodna su ulaganja u digitalizaciju javne administracije, s posebnim akcentom na tehnološku inovaciju porezne administracije. Implementacijom reforme Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine u pravcu provedbe mjera administrativnog unaprjeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sistem, efikasnije će se upravljati poreznim sistemom, poboljšati njegova transparentnost, efikasnost i pravednost. Tehnološkim unaprjeđenjem procesa stvoriti će se pretpostavke za bržu i lakšu dostupnost podataka potrebnih za analize, jačanje kontrolnih mehanizama i implementaciju efikasnih sankcija za porezne prekršaje. Iz perspektive poslovnih subjekata, digitalizacijom administracije smanjuju se vrijeme i troškovi poslovanja, podiže nivo produktivnosti i konkurentnosti kroz optimizaciju procesa. Dugoročno, tehnološko unaprjeđenje rezultirat će uštedama administriranja i na strani obveznika i na strani porezne administracije, koje se mogu preusmjeriti za finansiranje drugih prioriteta u poslovnom procesu za javni sektor, odnosno finansiranje drugih budžetskih kategorija od značaja, kada je riječ o javnom sektoru. Nadalje, edukacijom svih poreznih obveznika može se poboljšati njihovo razumijevanje poreznog sistema, olakšati poštivanje poreznih propisa, te podići svijest o značaju plaćanja poreza za same obveznike.

Nastavlja se i provedba mjera podrške borbi protiv porezne evazije i utaje poreza, kao i neprekidno prilagođavanje globalnim reformama usmjerenim povećanju porezne transparentnosti i kvalitetnije i pravodobnije razmjene informacija. Krajnji cilj stručne procjene započete u 2023. godini od strane OECD-ovog Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe „peer-review“ će omogućiti detaljan pregled nedostataka pravnog okvira kao institucionalnog djelovanja, što će biti okosnica daljih aktivnosti na ovom polju.

Aktivnosti na provođenju Akcijskog plana o smanjenju porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS akcijski plan) biti će u fokusu djelovanja u svrhu zaštite privrednog okruženja kroz sprječavanje dodjeljivanja statusa nekooperativne porezne jurisdikcije. Multilateralni instrument, čije se usvajanje očekuje u ovoj godini, imat će veći utjecaj na porezni sistem Federacije Bosne i Hercegovine, te će zahtijevati temeljitu izmjenu propisa i strukture. Redovni godišnji „peer-review“ od strane OECD-ovog Inkluzivnog okvira za BEPS i OECD-ovog Globalnog foruma usmjeravat će Bosnu i Hercegovinu u izmjenama poreznog sistema, a što će u najvećoj mjeri imati utjecaj na porezne oblike.

U svrhu jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavljaju se i aktivnosti unaprjeđenja koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda, uspostave što kvalitetnijeg sistema izvještavanja, prema OECD metodologiji, kao i analize pripadnosti i raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine shodno ustvanim nadležnostima.

Realizacija planiranih svih planiranih aktivnosti, kao i do sada, ovisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nositelja aktivnosti, a usljed globalnih utjecaja kreatori fiskalne politike mogu biti stavljeni pred nove vanredne izazove, što će dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realizacije.

III.2.3. Javni prihodi za period 2025.– 2027. godine

Unatoč izazovima na međunarodnom nivou, kao što su slabljenje globalnog ekonomskog rasta, pojačanih inflatornih pritisaka i rasta kamatnih stopa, u 2023. godini ostvaren je ekonomski rast, koji prema podacima Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), na nivou Bosne i Hercegovine iznosi 1,8%. Navedena ekonomska kretanja odrazila su se i na trendove naplate javnih prihoda.

Tako, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini iznosi 12.448 mil. KM i veći je za 11,5% ili za 1.218,7 mil. KM u odnosu na naplatu iz 2022. godine. Potrebno je istaći da, navedeni iznos uključuje i tekući transfer od inostranih vlada i međunarodnih organizacija, koji se odnosi na finansijski paket podrške Evropske Unije u cilju ublažavanja negativnog socio-ekonomskog utjecaja energetske krize, u iznosu od 81,3 mil. KM.

Prateći najnovije zvanične makroekonomske prognoze iz marta 2024. godine, preuzete od strane DEP-a, kao i pozitivne tekuće trendove naplate u prvom kvartalu 2023. godine, izvršeno je revidiranje projekcija prihoda za tekuću godinu i pripremljene su srednjoročne projekcije za period 2025.-2027. godina.

Projekcije se temelje na postojećim poreznim politikama, a obuhvataju javne prihode budžeta svih nivoa vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, vanbudžetskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. U projicirani okvir nisu uključena sredstva po osnovu primitaka.

Tako u 2024. godini, ukupno očekivano ukupno ostvarenje javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 13.442,9 mil. KM i u poređenju sa ostvarenjem iz prethodne godine pretpostavlja rast od 7,9% ili za 916,3 mil. KM. Prateći očekivani ekonomski rast na nivou Bosne i Hercegovine od prosječnih 2,9% na godišnjem nivou u periodu 2025.-2027. godina, pretpostavlja se da će prosječna godišnja stopa rasta naplate ukupnih javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine u navedenom srednjoročnom periodu iznositi 6,7%.

III.2.3.1. Indirektni porezi

Očekivana naplata prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje u 2024. godini iznosi 4.744,6 mil. KM, i u odnosu na 2023. godinu pretpostavlja rast za 8,5% ili za 373,6 mil. KM. Nakon odbitka planiranih sredstava namijenjenih otplati vanjskog duga u iznosu od 914,3 mil. KM, projekcija ukupnog raspoloživog dijela prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji Bosne i

Hercegovine, odnosno njihovu budžetsku potrošnju, iznosi 3.830,3 mil. KM i u odnosu na 2023. godinu veća je za 8,3% ili za približno 293 mil. KM.

Prateći plan ukupne naplate prihoda na Jedinostvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomska analiza Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije Bosne i Hercegovine u međuentiteskoj raspodjeli, predviđa se da će u 2025. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju Bosne i Hercegovine biti veća za 5,9%, dok očekivana prosječna godišnja stopa rasta u 2026. i 2027. godini iznosi 4,7%.

U periodu 2025.-2027. godina dospijeće obaveza na ime otplate vanjskog duga opada iz godine u godinu po sljedećim stopama (2025: -16,6%; 2026: -16,2% i 2027: -10,1%). Prateći isto, raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava namijenjenih otplati vanjskog duga, u 2025; 2026. i 2027. godini pretpostavlja rast po stopama 11,7%; 8,4% i 6,7% respektivno.

III.2.3.2. Namjenska putarina za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta

Prateći ukupan plan naplate, također dostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomska analiza Uprave za indirektno oporezivanje, očekivani nivo naplate prihoda od namjenske putarine u 2023. godini iznosi 212,3 miliona KM i veći je za 1,8% ili za 3,7 miliona KM u odnosu na ostvarenje iz 2022. godine.

U periodu 2025.-2027. godina očekuje se stabilan rast naplate ovih prihoda prema prosječnoj godišnjoj stopi od 3 % (**2025:** 2,7%; **2026:** 3% i **2027:** 3,3%), koji slijedi pretpostavljeni rast BDP-a u navedenim godinama.

III.2.3.3. Porez na dobit

Prema projekcijama, prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2024. godini trebali bi iznositi 649,1 mil. KM sa očekivanim rastom od 2% ili za 12,9 mil. KM. Nižoj stopi rasta u odnosu na prethodni historijski trend, doprinijelo je isključivanje historijskih uplata poreza na dobit od strane JP Elektroprivreda BiH d.d. iz projekcione baze, kao i očekivanih akontativnih uplata tokom 2024. godine, obzirom da je navedeno društvo poslovnu 2023. godinu završilo sa gubitkom.

Prateći makroekonomske prognoze, projicirane stope rasta u periodu 2025.-2027. godina predviđaju prosječni godišnji rast prihoda od poreza na dobit po stopi od 5,6% (2025: 5,6%; 2026: 5,7% i 2027: 5,9%).

III.2.3.4. Prihodi po osnovu poreza dohodak

Imajući u vidu da je u 2022. i 2023. godini rast prosječne plaće u velikoj mjeri bio vezan za usklađivanja sa inflatornim šokovima, što je na strani naplate prihoda od poreza na dohodak i prihoda od obaveznih socijalnih doprinosa rezultiralo dvocifrenim stopama rasta, projekcija navedenih kategorija za 2024. godinu, uzimajući u obzir očekivanu stabilizaciju inflacije, pretpostavlja skromniji rast. Tako, očekivani nivo naplate prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2024. godini iznosi 738,7 mil. KM sa rastom od 7,% ili za 54,2 mil. KM u odnosu na ostvarenu naplatu u prethodnoj godini.

Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2025., 2026. i 2027. godinu iznose 8,6%; 8,9% i 9,2% respektivno.

III.2.3.5. Obavezni socijalni doprinosi

Vežući se također za makroekonomske pretpostavke tržišta rada, očekivani nivo naplate ukupnih obaveznih doprinosa u 2024. godini iznosi 5.417,3 mil. KM i veći je za 7,4% ili za 373,9

mil. KM u odnosu na 2023. godinu. Očekivana prosječna godišnja stopa rasta u periodu 2025. - 2027. godina iznosi 7,9%.

III.2.3.6. Porezi na posjedovanje i prometovanje imovinom

Obzirom da ovi prihodi uključuju tri različite kategorije: porez na imovinu, porez na poklon i naslijeđe i porez na promet nepokretnosti, te da je naplata istih trenutno regulisana kantonalnim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, teško je uspostaviti uporedivost trendova kretanja.

Bazirajući se na pojedinačnim projekcijama svake od navedenih kategorija, zasnovanim prvenstveno na tekućem trendu naplate, projicirana stopa rasta ukupnih prihoda po osnovu poreza na posjedovanje i prometovanje imovinom u 2024. godini ima negativan trend i pretpostavlja ukupan pad za 1,9% kao rezultat značajnog smanjenja naplate prihoda po osnovu poreza na promet nepokretnosti u prvom kvartalu 2024. godine.

Krajnje oprezno, pretpostavlja se prosječna godišnja stopa rasta ovih prihoda tokom perioda 2025. - 2027. godina od 3,5%.

III.2.3.7. Neporezni prihodi

Pretpostavljeni iznos naplate ukupnih neporeznih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, u 2024. godini iznosi 1.2511,5 mil. KM sa stopom rasta od 12,7% ili za 170,4 mil. KM. Visok nivo rasta prvenstveno je vezan za očekivanja po pitanju naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima.

Treba ipak uzeti u obzir da ukupni neporezni prihodi uključuju širok spektar prilično varijabilnih prihoda, bez kontinuiranog obrasca kretanja. Zasnovane na prognozama makroekonomskih kretanja, za kategorije neporeznih prihoda koje imaju korelaciju sa istim, te nadalje, kako je već istaknuto, bazirane na planu naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima, koji uzimaju značajno učešće u ukupnim neporeznim prihodima, projicirane srednjoročne stope kretanja za 2025.; 2026. i 2027. godinu iznose: 6,6%; 7,2% i 7,7% respektivno.

III.2.3.8. Rizici po ostvarenje projekcija

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine prate makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji, a svaki drugačiji ishod može narušiti i nivo realizacije istih. Imajući u vidu na trenutno puno jači uticaj vanjskih rizika na krajnji ishod makroekonomskih prognoza, nego unutrašnjih, od izuzetnog je značaja spremnost domaćih aktera na donošenje brzih mjera prilagodbe i ublažavanja takvih uticaja. Daljna eskalacija krize u Ukrajini i Bliskom istoku u značajnoj mjeri može rezultirati većim inflatornim pritiscima od trenutno pretpostavljenih.

Projekcije poreznih prihoda i obaveznih socijalnih doprinosa temelje se na trenutno važećim politikama oporezivanja, prate projektovane makroekonomske pokazatelje, kao i tekuće trendove u naplati, korigovane za jednokratne utjecaje. Realizacija navedenih rizika po ostvarenje osnovnog makroekonomskog scenarija u značajnoj mjeri može imati negativan odraz na projicirani nivo naplate.

Pored navedenog, na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda mogu u značajnoj mjeri utjecati: izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između entiteta u odnosu na trenutno procijenjeni, promjene u nivou planirane otplate vanjskog duga, promjene u izdvajanju prihoda od indirektnih poreza za institucije Bosne i Hercegovine, rad porezne administracije, te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda i sl.

IV. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM PERIODU

Javni dug Federacije Bosne i Hercegovine, postupak zaduživanja i izdavanja garancija, limiti zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, vođenje evidencije o dugu i druga pitanja koja se odnose na javni dug Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i općina, regulisani su Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Stanje javnog duga je od izuzetnog značaja za kreiranje razvojnih politika. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu temelji se na raspoloživim podacima Federalnog ministarstva finansija.

Da bi odražavalo aktuelno stanje, uspostavljena evidencija se ažurira na osnovu podataka koje kantoni, gradovi i općine imaju obavezu dostavljati kvartalno. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima o unutrašnjem i vanjskom dugu u Federaciji Bosne i Hercegovine sa kojima raspolaže Federalno ministarstvo finansija, na Strategiji upravljanja dugom za period 2023.–2025. godine i godišnjem planu zaduživanja pripremljenog u skladu sa budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2024. godinu.

IV.1. Struktura duga u Federaciji Bosne i Hercegovine

Prema raspoloživim podacima, ukupni dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2023. godine iznosi 6.593,46 mil. KM, što predstavlja povećanje za 118,46 mil. KM ili 1,83% u odnosu na prethodnu godinu.

Vanjski dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2023. godine iznosi 5.166,67 mil. KM (smanjenje za 243,82 mil. KM odnosno 4,51% u odnosu na 2022. godinu), najvećim dijelom je ugovoren sa bilateralnim i multilateralim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr.), u cilju osiguranja sredstava za finansiranje većih infrastrukturnih projekata, te za budžetsku podršku.

Od ukupnog iznosa vanjskog duga u Federaciji Bosne i Hercegovine, na dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine odnosi se 1.569,14 mil. KM, na dug kantona 317,62 mil. KM, na dug gradova i općina 190,97 mil. KM, i na dug javnih preduzeća i ostalih korisnika 3.088,93 mil. KM. U narednoj tabeli je prikazana struktura duga u prethodnom periodu.

Tabela 3. Struktura duga FBIH

Javni dug u FBIH (KM)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1. Unutrašnji dug u Federaciji BiH	1000,12	1.185,89	1.123,67	1.064,52	1.462,80
1.1. Unutrašnji dug Federacije BiH	726,22	860,51	761,08	682,63	924,41
1.2. Unutrašnji dug Kantona	199,75	225,13	242,47	257,39	290,69
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	74,15	74,09	75,65	71,48	80,38
2. Vanjski dug u Federaciji BiH	4.595,39	4.982,72	5.402,00	5.410,49	5.166,67
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.080,62	2.321,66	2.357,59	2.110,89	1.569,14
2.2. Vanjski dug kantona	221,67	214,81	230,81	285,49	317,62
2.3. Vanjski dug općina i gradova	168,72	191,01	199,91	206,52	190,97
2.4. Vanjski dug JP i ostalih korisnika	2.124,38	2.255,86	2.613,69	2.807,59	3.088,93
Ukupan dug u Federaciji BiH	5.595,50	6.168,63	6.525,67	6.475,01	6.593,46

V. STRUKTURA PRIHODA BUDŽETA ZENIČKO DOBOJSKOG KANTONA

V.1. Projekcije prihoda

Ukupni poreski i neporeski prihodi i primici u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona u 2024. godini planirani su iznosu od 594,7 miliona KM, što u odnosu na prihode ostvarene za 2023. godinu predstavlja uvećanje od 18,18%.

V.1.2. Indirektni porezi

U skladu sa Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj: 44/03, 52/04, 34/07, 49/09 i 32/13), indirektni porezi podrazumijevaju: uvozne i izvozne dažbine, akcize, porez na dodanu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i ostale poreze na promet i putarine.

Prihodi prikupljeni po osnovu indirektnih/neizravnih poreza (PDV-a, carinskih i akciznih dažbina) se uplaćuju na Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje nakon čega se raspodjeljuju kako slijedi:

- Raspodjela na račun rezervi,
- Raspodjela sredstava za potrebno finansiranje institucija Bosne i Hercegovine,
- Otplata vanjskog duga,
- Raspodjela prihoda između entiteta i Brčko Distrikta.

Nakon raspodjele sredstava za otplatu vanjskog duga, preostalo se raspodjeljuje između entiteta i nižih nivoa vlasti. U skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH („Službene novine FBiH“ broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22) prihodi sa Jedinstvenog računa se dijele kako slijedi:

- Finansiranje funkcija Federacije 36,20% ;
- Finansiranje funkcija kantona 51,23% ;
- Finansiranje funkcija jedinica lokalne samouprave 8,42% ;
- Finansiranje funkcija grada Sarajeva 0,25% ;
- Direkcije za ceste 3,90 %.

Raspodjela prihoda od indirektnih poreza s jedinstvenog računa za Zeničko-dobojski kanton prema Budžetu za 2024. godinu očekuje se u iznosu od 284,7 miliona KM, a prema revidiranim projekcijama javnih prihoda 297 miliona. U tri naredne fiskalne godine ovi iznosi su projicirani na 336,8 miliona KM u 2025. godini, 365,2 miliona KM u 2026. godini i 389,5 miliona KM u 2027. godini.

Tabela 4. Projekcije prihoda od indirektnih/neizravnih poreza (bez namjenskih prihoda Direkcije za ceste) za ZDK i općine/gradove ZDK (2024. -2027. godina)

Indirektni porezi	Plan 2024.	Projekcija		
		2025.	2026.	2027.
1.1. Kantonalni budžeti	284.723.807	336.834.767	365.274.702	389.593.081
1.2. Općinski/gradski budžeti	52.028.046	57.936.108	62.827.823	67.010.624
Breza	1.957.663	2.179.966	2.364.027	2.521.414
Doboj Jug	516.023	574.620	623.137	664.623
Kakanj	5.605.303	6.241.815	6.768.829	7.219.468
Maglaj	3.386.403	3.770.947	4.089.339	4.361.589
Olovo	1.522.269	1.695.130	1.838.255	1.960.638
Tešanj	5.924.592	6.597.361	7.154.396	7.630.704
Usora	825.637	919.393	997.020	1.063.397
Vareš	1.228.780	1.368.315	1.483.846	1.528.634
Visoko	5.198.935	5.789.301	6.278.109	6.696.078
Zavidovići	5.437.595	6.055.063	6.566.310	7.003.466
Zenica	16.025.748	17.845.557	19.352.309	20.640.701
Žepče	4.399.098	4.898.640	5.312.246	5.665.912

V.1.3. Porez na dohodak

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH i Zakonom o pripadnosti javnih prihoda na području ZDK ("Službene novine ZDK", broj: 1/06, 2/06, 5/06, 7/09 i 12/13) propisano je da 34,46% naplaćenog prihoda od poreza na dohodak pripada općinama Zeničko-dobojskog kantona, dok preostalih 65,54% pripada Kantonu.

Plan prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2024. godini za Kanton iznosi 63,4 miliona KM. U 2024. godini revidirani projicirani prihod iz maja 2024. godine po osnovu poreza na dohodak iznosi 65,4 miliona KM. U narednim godinama ovi prihodi projicirani su u 2025. godini u iznosu od 71,6 miliona KM u 2026. godini u iznosu od 78,5 miliona KM i u 2027. godini. U iznosu od 86,2 miliona KM.

Tabela 5. Projekcija prihoda od poreza na dohodak za Zeničko-dobojski kanton i općine/gradove ZDK za 2024.- 2027. godinu

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2024	2025	2026	2027
1. Porez na dohodak	97.899.270	109.314.245	119.820.351	131.573.697
1.1. Kantonalni budžet	63.463.218	71.644.556	78.530.258	86.233.401
1.2. Općinski/gradski budžeti	34.436.052	37.669.689	41.290.093	45.340.296

V.1.4. Porez na dobit

Porez na dobit preduzeća, izuzev banaka i drugih finansijskih organizacija, predstavlja u cijelosti prihod kantona. Plan prihoda za Zeničko-dobojski kanton po osnovu ovog poreza za 2024. godinu iznosi 74,4 miliona KM.

Projicirani revidirani prihod od poreza na dobit u 2024. godini iznosi 80,3 miliona KM, 87,3 miliona KM u 2025. godini i 95,1 miliona KM u 2026. godini i 103,7 miliona KM u 2027. godini.

Tabela 6. Projekcija prihoda od poreza na dobit za Zeničko-dobojski kanton za 2024.- 2027. godinu

VRSTA PRIHODA	PLAN	PROJEKCIJA		
	2024	2025	2026	2027
Porez na dobit	74.447.363	87.384.989	95.193.780	103.716.730

VI. SREDNJOROČNA MAKROEKONOMSKA I FISKALNA STRATEGIJA OPĆINE VAREŠ

VI.1. Projekcija prihoda Općine Vareš za period 2025. - 2027. godine

Sljedećim tabelarnim pregledom predstavljen je nivo ostvarenih prihoda u 2022. i 2023. godini, plan za 2024. godinu, te projekcije prihoda za period 2025. - 2027. godine.

Služba za privredu, finansije i trezor je projekciju prihoda i primitaka u DOB-u općine Vareš za 2025.-2027. godinu uradila na bazi ostvarenih prihoda u 2023. godini, procjeniranih prihoda za 2024. godinu i Projekcija koje su dostavljene od strane Ministarstva finansija za općine Zeničko-dobojskog kantona. Prihodi u 2024. godini će se planirati u skladu sa procjenama Federalnog ministarstva finansija, a na osnovu prognoza koje su izradile: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) i Odjeljenje za makroekonomsku analizu (OMA) te će zavisiti o daljoj primjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na dinamiku smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara koja su porijeklom iz Evropske Unije (EU).

Tabela 7. Projekcija prihoda Općine Vareš

VRSTA PRIHODA I PRIMITAKA	Ostvareno u 2022. godini	Ostvareno u 2023. godini	Budžet/ Proračun za 2024.	Procjena za 2025. godinu	Procjena za 2026. godinu	Procjena za 2027. godinu
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-
I. PRIHODI OD POREZA	2.070.631	2.291.328	2.242.900	2.371.200	2.484.900	2.543.500
1. Porez na dobit pojedinca i preduzeća	1353	3895	2.000	2.000	2.000	2.000
2. Porez na plaću i radnu snagu	582	126	300	150	150	150
3. Porez na imovinu	202581	237.481	208.300	210.000	212.200	215.100
4. Domaći porezi na dobra i usluge	290	146	300	150	150	150
5. Porez na dohodak	514.148	720.649	692.200	695.000	696.200	711.900
6. Prihod od indirektnih/neizravnih poreza	1.351.379	1.329.031	1.339.800	1.463.900	1.574.200	1.614.200
7. Ostali porezi	28	0	0	0	0	0
II. NEPOREZNI PRIHODI	2.373.925	2.071.130	2.829.100	2.832.200	2.842.500	2.846.100
1. Prihodi od imovine	482.734	772.844	1.898.300	1.902.400	1.903.100	1.905.000
2. Naknade, takse i prihodi od pružanja javnih usluga	1.176.189	1.267.605	915.500	914.500	924.100	925.800
3. Novčane kazne	715.002	30.681	15.300	15.300	15.300	15.300
III. TEKUĆE POTPORE (GRANTOVI)	777.219	1.285.824	1.134.300	900.000	880.000	895.000
IV. KAPITALNI TRANSFERI	0	0	200.000	400.000	400.000	400.000
V. KAPITALNI PRIMICI	785.182	164.839	200.000	150.000	150.000	150.000
UKUPNO I+II+III+IV+V	6.006.957	5.813.121	6.606.300	6.653.400	6.757.400	6.834.600

Projekcija prihoda u 2024. godini, koja prema Zakonu o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine pripadaju općinama, osim što se temeljila na evidentiranom prilivu za period januar/siječanj - juni/lipanj 2024. godine odražava primjenu, kako postojećih, tako i novih i izmijenjenih propisa, zasniva se i na respektovanju relevantnih činjenica sistematizovanih u preporukama Federalnog ministarstva finansija o mogućem trendu rasta prihoda.

U prognoziranju ukupnih prihoda u budžetu/proračunu Općine Vareš najznačajnije mjesto zauzima očekivani priliv i planiranje prihoda od indirektnih/neizravnih poreza. Prognoza priliva prihoda od indirektnih/neizravnih poreza zasnovana je na projekcijama OMA i DEP-a te je u direktnoj vezi sa utvrđenim koeficijentom učešća općine u raspodjeli istih na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, gdje od ukupnog procenta prihoda od indirektnih/neizravnih poreza na državnom nivou 8,42% ide za finansiranje/financiranje funkcija jedinica lokalne samouprave na nivou Federacije Bosne i Hercegovine. Od tog procenta na osnovu koga se procijera nominalni iznos, koeficijent učešća Općine Vareš u strukturi raspodjele indirektnih/neizravnih poreza, u odnosu na prethodne godine kada je koeficijent učešća iznosio 0,471% u 2015. godini, te je za 2016. godinu smanjen na 0,446% što će se, respektivno posmatrano, negativno odraziti na prihode od indirektnih/neizravnih poreza. Iako prihodi od indirektnih/neizravnih poreza u ukupnoj strukturi prihoda Općine Vareš učestvuju do visine od 30%. Prihodi od indirektnih/neizravnih poreza u 2023. su ostvareni u iznosu od 1.329.031,00 KM.

VI.2. Upravljanje potrošnjom javnog sektora

U ovom poglavlju su sažeta glavna pitanja iz oblasti upravljanja javnim sredstvima i budžetskim/proračunskim reformama na nivou Općine Vareš. Ovakva analiza predstavlja važan element u srednjoročnom planiranju budžeta/proračuna i pruža pregled strukture budžeta/proračuna po ekonomskoj klasifikaciji, a koristi se za određivanje svih strukturalnih neravnoteža, koje se trebaju razmotriti u procesu definiranja prioriternih rashoda i definiranju gornjih granica rashoda budžetskih/proračunskih korisnika. U ovom dijelu se analiziraju i daju preporuke o strukturi budžeta/proračuna s osvrtom na plaće i naknade, materijalne troškove, grantove i kapitalne izdatke. Na osnovu ove analize i prognoze prihoda, urađene su projekcije budžetske potrošnje po ekonomskoj klasifikaciji za period 2025. – 2027. godina.

Postojeća struktura potrošnje nije optimalna, usljed alociranja velikog iznosa budžetskih/proračunskih sredstava na plaće i naknade, socijalne transfere, te nedovoljne alokacije na materijalne troškove i kapitalne investicije, te je imperativ na menadžmentu Općine Vareš da se odupre povećanju potrošnje van okvira onoga što je fiskalno održivo.

U sljedećoj tabeli daju se ukupni troškovi po osnovu rashoda iz budžeta/proračuna i po osnovu prihoda od sopstvene djelatnosti i namjenskih sredstava:

Tabela 8. Projekcija rashoda Općine Vareš

VRSTA RASHODA I IZDATAKA	Ostvareno u 2022. godini	Ostvareno u 2023. godini	Budžet/ Proračun za 2024.	Procjena za 2025. godinu	Procjena za 2026. godinu	Procjena za 2027. godinu
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-
1. Plaće i naknade troškova zaposlenih	1.536.685	1.969.551	2.047.300	2.142.700	2.089.200	2.089.200
2. Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	132.114	174.746	181.800	189.400	184.300	184.300
3. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge	1.525.492	1.721.338	1.121.400	1.121.500	1.224.900	1.433.400
4. Tekući transferi i drugi tekući rashodi	2.138.627	2.117.247	1.357.100	1.370.200	1.390.300	1.464.800
5. Kapitalni transferi	0	0	10.000	10.000	10.000	10.000
6. Izdaci za kamate i ostale naknade	24.095	32.981	27.200	15.200	6.100	400
7. Rezerve	0	0	7.500	7.500	7.500	7.500
8. Kapitalni izdaci	525.311	815.312	1.854.000	1.846.900	1.845.100	1.645.000
UKUPNO 1+2+3+4+5+6+7+8	5.882.324	6.831.175	6.606.300	6.703.400	6.757.400	6.834.600

VI.2.1. Plaće i naknade troškova zaposlenih u javnom sektoru

Plaće i broj zaposlenih u javnom sektoru Općine Vareš, uz pretpostavku kretanja prosječne mjesečne bruto plaće, dati su u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 9. Bruto plaće, naknade troškova zaposlenih i broj zaposlenih

OPIS	Izvršenje 2023	Plan 2024.	Projekcije		
			2025.	2026.	2027.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-
Plaće i naknade troškova zaposlenih	1.969.551	2.047.300	2.142.700	2.089.200	2.089.200
Broj zaposlenih	70	65	63	62	62

VI.2.2. Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi

Projekcija doprinosa data je u sljedećoj tabeli:

Tabela 10. . Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi

OPIS	Izvršenje 2023.	Plan 2024.	Projekcije		
			2025.	2026.	2027.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	174.746	181.800	189.400	184.300	184.300

VI.2.3. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge

Projekcija izdataka za materijal, sitan inventar i usluge za 2024. fiskalnu godinu sačinjena je na način da su u obzir uzete sve moguće mjere štednje po svim stavkama poštujući osnovna načela i principe fer i transparentne poslovne politike općinskog menadžmenta.

Tabela11. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge

OPIS	Izvršenje 2023.	Plan 2024.	Projekcije		
			2025.	2026.	2027.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-
Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge	1.721.338	1.121.400	1.121.500	1.224.900	1.433.400

VI.2.4. Tekući transferi i drugi tekući rashodi

Tekući transferi (grantovi) i drugi tekući rashodi, koji podrazumijevaju davanja u cilju poticaja razvoja, i predstavljaju pokazatelj ozbiljnosti jedne općine u realizaciji svoje vizije razvoja, planirani su u iznosu od 1.357.100,00 KM za 2024. fiskalnu godinu, što predstavlja 20,54% ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna Općine Vareš. Izdaci po osnovu grantova podrazumijevaju izdatke unaprijed definisanom tipu korisnika. Iz navedenog se vidi da bi se tekući grantovi trebali isplaćivati onim korisnicima koji imaju detaljno razrađene programe za određene oblasti interesovanja i djelovanja. Zakonskom regulativom jasno su definirane oblasti koje mogu biti finansirane kroz tekuće grantove. Tu se prvenstveno misli na sportska udruženja, kulturna udruženja i manifestacije i udruženja mladih, zatim na udruženja ili pojedince vezane za poljoprivrednu proizvodnju, te mjesne zajednice.

U cilju pomoći i zbrinjavanja socijalnih slučajeva i pomoći Centru za socijalni rad u rješavanju istih predviđen je grant, gdje bi se planskim pristupom i izradom socijalne karte općine, jasno izdefinisale kategorije kojima je pomoć Centra neophodna te bi se na taj način adekvatno pristupilo pomaganju istih, kroz različite programe socijalne pomoći uz potpuno transparentno trošenje sredstava izdefinisanim kategorijama.

Ostali dio sredstava namjenski bi bio utrošen za sufinansiranje zdravstvene zaštite, podrške medijima, klubovima političkih stranaka, vjerskih zajednica, prevoza učenika, održavanja gradske higijene ulica, te neprofitnih organizacija, udruga proizašlih iz rata, te ostalih pojedinaca i grupa na osnovu podnesenih zahtjeva kroz javni poziv za učešće u javnoj raspravi o strukturi budžetskih/proračunskih sredstava predviđenih za tekuće grantove.

VI.2.5. Kapitalni izdaci

Kapitalni izdaci su planirani u iznosu od 1.854.000,00 KM u datom razdoblju.

VII. BUDŽETSKI PRIORITETI ZA PERIOD 2025. – 2027. GODINA

Budžet/proračun je glavni instrument za određivanje politika općinskog menadžmenta. Predstavlja sredstvo putem kojeg se strateški ciljevi općinskog menadžmenta provode u usluge, programe i aktivnosti koje su usmjerene ka ispunjavanju socijalnih i ekonomskih potreba građana.

Cilj Dokumenta okvirnog budžeta/proračuna je da pruži kvalitetniji strateški osnov za srednjoročno planiranje budžeta/proračuna i pripremu godišnjeg budžeta/proračuna, kroz povezivanje trogodišnjih projekcija rashoda sa utvrđenim srednjoročnim prioritetima općine. Imajući ovo u vidu, u narednom periodu prioriteti će biti usmjereni na:

- Namjensko trošenje planiranih rashoda, rukovodeći se Zakonom o budžetima/proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakonom o načinu ostvarivanja ušteda u Federaciji Bosne i Hercegovine, Programom mjerama štednje Vlade Zeničko-dobojskog kantona i Mjerama racionalizacije troškova Jedinog općinskog organa Vareš te drugim zakonskim propisima, u narednom periodu;
- Planska racionalizacija organa uprave u pogledu broja uposlenih, kroz modele:
 - a) Izmjene i dopune Pravilnika o unutaršnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Jedinom općinskom organu uprave,
 - b) Stimulativnog i prijevremenog penzionisanja uposlenih u organu uprave,
 - c) Redovitim penzionisanjem i samo nužnim upošljavanjem potrebnih kadrova.
- Orjentisanje na one poslove kojima se jača prihodovna strana društva kao osnovni agregat za planiranje razvojnih, socijalnih i drugih društvenih potreba i obaveza;
- Usavršavanje rada općinske administracije, koje podrazumijeva visok stepen efikasnosti i kvaliteta;
- Poticaj razvoja poljoprivrede u ruralnim područjima, obzirom na značajne, neiskorištene poljoprivredne mogućnosti;
- Uzgoj, zaštita, eksploatacija, te finalna prerada vareških šuma, koja predstavlja bitan preduslov za održiv i konkurentan privredni rast;
- Rudarstvo i metaloprerada;
- Aktivnosti na jačanju i promociji turističke ponude te promociji kulturno historijskog naslijeđa Općine Vareš;
- Razvoj i afirmacija nevladinog sektora, kao paradigme razvoja civilnog društva;
- Poduzimanje mjera za sanaciju područja uništenih prirodnim nepogodama (poplave i klizišta).

Obzirom da prioriteti i zahtjevi budžetskih/proračunskih korisnika nadilaze nivo raspoloživih resursa, obaveza općinskog menadžmenta i Općinskog vijeća je da donese odluke o tome koji su prioriteti u cilju što boljeg korištenja oskudnih budžetskih/proračunskih sredstava u zadovoljavanju velikog broja prioriteta i zahtjeva budžetskih/proračunskih korisnika, s ciljem provođenja dugoročne programske politike.

OPĆINSKI NAČELNIK

Zdravko Marošević